

VÁRPALOTA VÁROS
KÖZMŰVELŐDÉSI KONCEPCIÓJA

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK	3
2. A KÖZMŰVELŐDÉSI KONCEPCIÓ CÉLJAI	3
3. VISSZATEKINTÉS	3
3.1 A VÁROS TÖRTÉNETE	3
3.2 A VÁROS MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETE.....	4
4. VÁRPALOTA KULTURÁLIS KÜLDETÉSNYILATKOZATA	5
5. HAGYOMÁNYŐRZÉS	5
5.1 TÖRTÉNELMI, KATONAI HAGYOMÁNYŐRZÉS	5
5.2 IPARTÖRTÉNETI HAGYOMÁNYOK.....	6
5.2.1 CSAPÓK, SZŰRSZABÓK.....	6
5.2.2 FAZEKASSÁG	6
5.2.3 MESZESEK	6
5.2.4 SZÉN BÁNYÁSZAT.....	7
5.3 ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG, RÉGÉSZETI EMLÉKEK.....	7
6. ÖNKORMÁNYZATI FENNTARTÁSÚ INTÉZMÉNYEK	8
6.1 SZINDBÁD KULTURÁLIS ÉS SZOLGÁLTATÓ KIEMELTEN KÖZHASZNÚ NONPROFIT KFT.	8
6.1.1. Thury-vár.....	9
6.1.2. Jó Szerencsét Művelődési Központ.....	10
6.1.3. Kriúdy Gyula Városi Könyvtár.....	10
6.1.3. Várpalotai Ifjúsági Ház	11
6.1.4. Nagy Gyula Galéria.....	11
6.1.5. Fodor Sára Tájház.....	12
6.1.6. Felsővárosi Kvartélyház	12
6.1.7. Inotai Közösségi Ház (Faluház)	12
6.1.8. Készenléti lakótelep Közösségi Ház.....	12
6.1.9. Büki és balatonfüzfői üdülő	12
7. NEM ÖNKORMÁNYZATI FENNTARTÁSÚ KULTURÁLIS INTÉZMÉNYEK.....	12
7.1 Trianon Múzeum	12
7.2 Magyar Vegyészeti Múzeum.....	13
8. KÖZMŰVELŐDÉSBEN KÖZREMŰKÖDŐ EGYÉB SZERVEZETEK	13
8.1 KIEMELKEDŐ FONTOSSÁGÚ MŰVÉSZETI EGYÜTTESEK	13
8.2 KÖZNEVELÉSI INTÉZMÉNYEK	14
8.2.1 Zeneiskola	14
8.2.2 Alapítványi művészeti iskola	15
8.3 HELYI NEMZETISÉGI ÖNKORMÁNYZATOK.....	15
8.4 CIVIL SZERVEZETEK JELENTŐSÉGE ÉS SZEREPE A VÁROS ÉLETÉBEN.....	15
8.5 EGYHÁZAK	15
9. A KÖZMŰVELŐDÉS SZEREPLŐINEK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉRŐL	16
10. MÉDIA	16
10.1 VÁRPALOTAI HÍREK	16
10.2 VÁROSI TELEVÍZIÓ	17
10.3 MÁRIA RÁDIÓ.....	17
10.4 AZ INTERNET, A KÖZÖSSÉGI MÉDIA SZEREPE	17
11. A VÁROS KÖZMŰVELŐDÉSÉNEK FINANSZÍROZÁSA	18
12. VÁRPALOTA KÖZMŰVELŐDÉSI FEJLESZTÉSI TERVEI	18
13. MELLÉKLETEK	20
13.1 NEMZETI ÜNNEPEK, FESZTIVÁLOK, NAGYRENDEZVÉNYEK	20
13.2 A KÖZMŰVELŐDÉS JOGSZABÁLYI HÁTTERE	21
13.3 KÖZMŰVELŐDÉSI MUNKATERV.....	22

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK

A kultúra az emberi társadalmak kialakulásával egyidős. A közösséggé válás alapvető feltétele az értékek, hagyományok, szokások, normák, az egyén és a közösségi értékek összhangjának, harmóniájának megteremtése, a nemzettudat, identitástudat, lokálpatriotizmus ezen értékek mentén történő megerősítése. A kultúra eszközeivel e harmónia megteremtésére törekszünk városunk életében.

2. A KÖZMŰVELŐDÉSI KONCEPCIÓ CÉLJAI

- A település kulturális hagyományainak, közművelődési intézményi struktúrájának rendszerbe foglalása,
- annak rögzítése, hogy a múlt történelmi hagyományaiból mit kíván a város kiemelten kezelni, mely hagyományokat tartja fontosnak,
- a lokálpatriotizmus megerősítésének elvei,
- a helyi kulturális értékek közötti kiegyensúlyozott kapcsolat keretrendszerének bemutatása,
- annak bemutatása, hogy a város milyen új értékek létrehozását tartja kívánatosnak,
- a kultúrafinanszírozás elveinek rögzítése.

3. VISSZATEKINTÉS

Várpalota a Dunántúlon, Veszprém megye északkeleti szélén terül el. A lakosság számát (20.305 fő) és területét (7726 ha) tekintve a kisvárosok között foglal helyet. Budapesttől 90 km-re, Székesfehérvár és Veszprém között félúton fekszik a Bakony lábánál, a Balatontól alig 30 km-re.

3.1 A város története

Várpalota és környéke már a kőkortól lakott terület. Kedvező adottságainak köszönhetően itt telepedtek le a rómaiak, avarok, hunok, longobárdok is, melyről a gazdag – csak részben feltárt – régészeti leletek is tanúskodnak.

A honfoglalást követően több település - Palota, Pét, Inota, Széhel, Tikolfölde, Réti - alakult ki a környéken. Az Árpád-korban IV. Béla idején épült Bátorok vára, amely a Szalók, majd a Csák, végül a Kont-nemzetség birtokába került. Kont Miklós, az ország egyik legnagyobb birtokosa alapította meg az Újlaki családot. Az Újlakiak idején Bátorok jelentősége csökkent, és szerepét Palota vette át, amely a magyar reneszánsz egyik legfontosabb színhelyévé vált. A vár jelentőségének növekedésével a város szerepe is nőtt: a mai temető helyén ferencesrendi kolostor működött, amelyben első név szerint ismert költőnk, Vásárhelyi András és Tomori Pál, a mohácsi csata hadvezére is élt egy ideig.

A mohácsi vészt követően Móré László és emberei fosztogatták a vidéket, majd a végvári harcok színterévé vált Palota. Thury György az egyik leghíresebb várkapitány, aki 1566-ban Arszlán budai pasával szemben megvédte Palota várát.

A török kiűzése után Palota a Zichy család birtokába került. A település visszakapta egykori mezővárosi rangját, és gyors fejlődésnek indult. A XVII. század végétől a XVIII. század közepéig gazdagságot biztosított a fejlett kézműves ipar (csapók, csizmadiák, fazekasok, stb.), melynek egyik kiemelkedő terméke a bakonyi cifraszűr volt, de a nagyipari módszerek elterjedésével hanyatlásnak indult a város. Ekkor egy másik jellegzetes foglalkozás virágzott fel: a meszeseké.

Palota városfejlődésében jelentős szerepet játszott Waldstein János, Széchenyi István barátja, aki Zichy Teréziával kötött házassága révén lett a terület birtokosa. Újjáépíttette a Zichy-

kastélyt, ispotályt építtetett. Második felesége, Kálnoky Adél sem maradt el férjétől, aki megalapította a Paulai Szent Vince zárdaiskolát, illetve kisdédóvót alapított.

A 19. század végén intenzív szénbányászat kezdődik Palotán. A II. világháború után erre alapozva megindult a térség erőteljes ipari fejlesztése, felépült az alumíniumkohó és a hőerőmű, 1951-ben pedig Várpalota és Inota egyesülésével (Pétfürdő ekkor Várpalota külterülete) egyidejűleg Várpalotát várossá nyilvánították. A szocialista iparosítás következtében a város lakossága gyorsan megnövekedett, új lakótelepek épültek, amelynek sokszor estek áldozatul az épített örökségünk értékes épületei.

3.2 A város művelődéstörténete

Településünkön a 19. század végén, 20. század elején az egyes foglalkozások képviselőiből sorra alakultak a kulturális egyesületek és olvasóköri. A legjelentősebb az Iparos Olvasókör és a Jó Szerencsét Olvasókör volt. Az építőiparosok, kereskedők, gazdák, fuvarosok ugyancsak egyesületet hoztak létre. A könyvkölcsönzés mellett rendszeres összejöveteleket tartottak, ismeretterjesztő, zenés-táncos rendezvényeket szerveztek. 1920-ban alakult a Dalárda (a későbbi Bányász Kórus) és a fűvószenekar is.

Az ipari üzemek egymást követően építették művelődési otthonaikat – a November 7. Hőerőmű a Béke Művelődési Házat, amelyet Tenczer Károly vezetett, az Alumíniumkohó a Magyar Ezüst Művelődési Házat - könyvtáraikat, a parkokba szobrokat helyeztek. A városközpontban 1958-ban Károlyi Antal Ybl díjas építész tervei alapján megépült az új művelődési ház először Jó Szerencsét Kultúrotthon, majd Jó Szerencsét Művelődési Központ néven. Tágas helyiségeiben helyet kapott a fűvós zenekar, a néptánc együttes és az énekkar. A Lengyel László vezette Bányász Táncgyüttes nemzetközi sikereket ért el, abban az időben kuriózumnak számított, hogy ez az együttes kapott először külföldre meghívást. Sorra létesültek a szakkörök: színjátszó csoport, a Nagy Gyula, majd Újhelyi Gábor vezette képzőművész kör, helytörténeti szakkör, fotószakkör, bábszakkör, geológiai-földrajzi kör Weszelovszky Zoltán vezetésével, Csiky Iván Utazók Klubja, természetjáró és modellező szakkör, bélyeg- és éremgyűjtő kör működött az épületben. Évtizedeken át működött a Művelődési Házban Lengyel László vezetésével a társastánc tanfolyam is, ahol a fiatalok nemcsak táncokat, hanem illemtant is tanulhattak. Ismeretterjesztő előadások, képzőművészeti tárlatok, állandó helytörténeti kiállítás, hangversenyek, táncestek gazdagították a kulturális kínálatot. Palotán és Inotán is komoly színházi élet folyt. A Jó Szerencsét Olvasókör öreg épületét az ifjúság kapta meg, 1968-tól Ifjúsági és Úttörőház néven működött az intézmény, benne a Pacsuné Fodor Sára vezette legendás Vadrózsák Bábegyüttessel. A városban 1956-ban zeneiskola létesült, szakmunkásképző iskola és gimnázium működött. Ötven éves múltat tekint vissza a napjainkban is sikeresen működő ifjúsági bérletes filharmóniai hangversenysorozat, amelyen egy-egy zenei évadban több száz diák vesz részt.

Kihagyhatatlan a 60-as évek óta töretlen sikerrel zajló, az országban egyedülálló Ney Dávid Kórushangverseny, amelyen kezdetben a város és városkörnyék iskoláinak kórusai, később felnőtt kórusai is részt vettek. A rendszerváltás után a kilencvenes években leállt a széntermelés, a bánya bezárt, megszűntek az ipari üzemek, ezzel együtt kulturális tevékenységük is. A nehéz gazdasági helyzet ellenére mégis jelentős sikereket könyvelhetünk el városunk közművelődési életében: ekkor költözött új épületbe a Zeneiskola, amely óriási minőségi változást hozott az intézmény zenepedagógiai munkájában. Számos értékes köztéri alkotás került felállításra, új parkok létesültek, megújult a Thuri tér, a városközpontban pedig Díszter került kialakításra. Városi képtár, tájház, sportszarnok létesült, Inotán pedig közösségi ház került kialakításra, így a Jó Szerencsét Művelődési Központ és a Krúdy Gyula Városi Könyvtár mellett már ezek az intézmények is a közművelődés ügyét szolgálták. A kulturális élet támogatására, finanszírozására új szemlélettel és módszerekkel került sor. Az új törvényi szabályozásnak köszönhetően jelentősen megnőtt a civil szerveződések száma is (művészeti egyesületek, nyugdíjas klubok, kertbarát körök, városvédők, bányász hagyományok ápolói, dalkörök), melyek máig jelentős és gazdag kulturális és érdekvédelmi tevékenységet végeznek a város közművelődési életében. Akárcsak Inotán a Közösségi Házban és a

Készenléti lakótelepen működő nyugdíjas klubok, amelyek kiállításokat szerveznek, archív fotókat gyűjtenek, más településekkel közös kulturális bemutatókat tartanak. A 90-es években az önkormányzat a Veszprémi Petőfi Színházzal kötött együttműködési megállapodásnak köszönhetően felnőtt és ifjúsági bérletsorozat keretében rendszeresen tartott színházi előadásokat a Művelődési Központban, emellett a középiskolás diákoknak beavató színházi előadásokat rendeztek. A Petőfi Színház felújította a Művelődési Központ színháztermét, hang- és fénytechnikai eszközeit, valamint új, nagyméretű színpaddal megteremtette a várudvarban a nívós szabadtéri előadások bemutatásának lehetőségét. A honvédség által fenntartott, majd 2011-ben megszűnt Helyőrségi Művelődési Központ 1990-től jelentősen gazdagította városunk kulturális életét: a városi és városon túl alkotó képzőművészek számára rendszeres bemutatkozási lehetőséget biztosítottak, színházi pódium előadásokat rendeztek, emellett szakkörök, klubok működtek falai között. A 90-es években az önkormányzat öt közalapítványt hozott létre, melyek nagy segítséget nyújtottak rendezvények megvalósulásában, jótékony célú események támogatásában, díjak finanszírozásában. A város közművelődési és közgyűjteményi feladatait jelenleg a Szindbád Nonprofit Kft. látja el. Székhelye, a 2011-ben felújított, a nemzeti örökség részét képező Thury-vár pedig új kulturális látogatóközpontként szolgálja a település és környéke, valamint egész nemzetünk közművelődését.

4. VÁRPALOTA KULTURÁLIS KÜLDETÉSNYILATKOZATA

A rendszerváltást követő években a város gazdasági fejlődését biztosító bánya és nagyüzemek bezártak, a munkahelyek száma drasztikusan lecsökkent, jelentősen nőtt a munkanélküliség. Várpalota napjainkban új kihívások elé néz. A hagyományokat felelevenítve és megőrizve, a kor igényeinek megfelelő új szokásokat kialakítva a kultúra közérzetjavító eszközeivel – a városhoz való kötődés legfontosabb pilléréként a család, a rokoni szálak megerősítésére épülő koncepcióval – növelhető az itt élők lokálpatriotizmusa és megteremthető egy új és vonzó kisvárosi hangulat.

5. HAGYOMÁNYŐRZÉS

Hagyományaink, múltunk megőrzése jövőnk legfontosabb záloga. Hagyomány nélkül sem nemzeti lélek, sem civilizáció, sem művelődés nem lehetséges. A hagyomány az, ami ránk marad őseinktől, déd- és nagyszüleinktől. Ha igazán meg akarjuk ismerni magunkat, nemzetünket, akkor a hagyományainkat kell megismernünk. A gyermekeknek minta és példa kell. Fontos, hogy a mai generációkban is kialakítsuk a hagyományra való igényt legyen az akár katonai, iparos, vagy népművészeti hagyomány, mert ezek az értékek egy egészen más gondolkodásmódra és életmódra nevelhetnek. Bemutatva a különböző történelmi korokat szebbé teszik hétköznapjainkat és csodálatos élményekkel gazdagítanak.

5.1 Történelmi, katonai hagyományőrzés

A történelmi, katonai hagyományok őrzőinek több csoportja is működik városunkban:

- Gábor Áron Nyugállományú Klub tagjai egykori rendőrök, tűzoltók, honvédségi alkalmazottak, akik feladatuknak tekintik a katonai hagyományok ápolását
- Őrzők Rendje a történelmi hagyományőrzést, a magyar népi hagyományok művelését tekinti legfőbb céljának
- A Zúgó Nyilak Történelmi Íjász Egyesület a honfoglalás kori hagyományok széleskörű megismertetésével foglalkozik. E cél érdekében az egész ország területén tartanak bemutatókat korabeli viseletben, korabeli fegyverekkel, eredeti mongol jurttal

- Palotai Turul Társaság tevékenységének legfőbb célja a nemzeti hagyományok megőrzése, a történelmi alkotmány megismertetése, Magyarország múltjának, történelmének bemutatása előadások, kulturális és politikai programok keretében, együttműködve más szervezetekkel
- a Bakonyi Poroszkálók Hagyományőrző- és Sportegyesület a legnagyobb hírnévre tett szert, fő céljuk a török hódoltság korának korhű megjelenítése.
- Az egyesület másik tevékenysége a 15 éve folyó, Várpalotáról induló és ide visszatérő európai középkort idéző lovas utak szervezése, melyek révén városunk neve, a végvári vitéz fogalma, a magyar könnyűlovasság méltán ismert fogalmak. Eddigi túráikon mintegy 55 ezer km-t tettek meg nyeregben a keleti sztyeppéktől egészen az Atlanti-óceánig, a Márvány-tengertől az Északi-tengerig.
- az iskolákban rendszeresen tartanak élő történelemórákat történelmünkről, valódi hőseinkről, a hazaszeretetről és az igazi értékekről.
- a kulturális turizmus fellendítésének fontos tényezője az egyesület, a hasonló profilú, az ország különböző területein működő, évtizedes hagyományokkal rendelkező hagyományőrző csoportokkal (Egri Vitéztlő Oskola, Végeknek Tüköri, Gyulaffy László bandérium, Crux Alba, Kiszánai Sólymos Vitézek, diósgyőri Aranyarkantyúsok) szoros az együttműködésük, a városi rendezvényeken rendszeresen a közös bemutatók. Tagjaik összesen 9 idegen nyelven beszélnek, külföldi kapcsolataik (pl. szlovák, lengyel, francia, angol, olasz, török, bolgár, litván, ukrán és orosz hagyományőrzők) is kiválóak.

5.2 Ipartörténeti hagyományok

A céhrendszer kialakulása Palotán a 17. századra tehető, a 18-19. században a palotaiak egyharmada foglalkozott iparral.

5.2.1 Csapók, szűrszabók

A 18. században és a 19. század elején Várpalotán (pontosabban ekkor még Palotán) a leghíresebb iparág a csapóké volt. A palotai kézműipar jó hírnevét elsősorban nekik köszönhette. E foglalkozást is a szükségszerűség hozta létre. Az állatállomány növekedésével egyre több pásztorra, juhászra volt szükség, akiknek suba, szűr, tarisznya kellett. Ennek megfelelően nőtt a csapómesterek, szűrszabók száma, valamint a péti és inotai patakon épült kallómalmoké. A kallómalmokban - melyek közül kettőnek a romjai még mindig láthatók a péti, ösküi határban - mosták, szapulták, dagasztották a gyapjút és a marhaszört.

A kallómalmokból a kész posztó visszakerült Palotára a szűrszabókhoz, akik a messze földön híres szép bakonyi cifraszűrt készítettek.

5.2.2 Fazekasság

A környékben található jó minőségű bauxitos agyagra alapozva a fazekasipar erősen fellendült a 18. században. A mai Táncsics utca Árpád utcától északra eső szakaszát még az 1800-as években is Fazekas utcának nevezték, mert ott és a Sörház utcában lakott a legtöbb fazekas. Volt olyan időszak, amikor a híres Selmeci Pipagyár is innét kért különleges minőségű pipáihoz nyersanyagot. A fazekasok termékeinek utolsó darabjai a helyi múzeumban találhatóak.

5.2.3 Meszesek

A meszes foglalkozás kialakulása Palotán a 19. század második felére tehető. A Bakony-röghegységében egyes helyeken közvetlenül a felszín alatt likacsos szerkezetű mészkő is található, amely mészégetésre alkalmas. Az építkezésnél, permetezésnél nélkülözhetetlen anyag volt a mész. A Bakony más területein is foglalkoztak mészégetéssel és fuvarozással, de ezekben a falvakban egyéb megélhetési lehetőség is akadt, így az égetett mész fuvarozása

lassanként a palotaiak feladata lett. A fuvarosok a mész eladása után visszaúton gabonát, zöldséget, gyümölcsöt hoztak. Ez a foglalkozás egészen az 1970-80-as évekig létezett.

5.2.4 Szénbányászat

A szénbányászat meghatározó szerepet töltött be a város életében. Fejlődésének köszönhetően jelentősen megnőtt a város lakóinak száma, az anyagi fellendülés érezte a hatását a település kultúráján is.

Várpalotán a szénbányászat kezdete 1886-ra nyúlik vissza. Sztáray Antal gróf kezdeményezésére az Országos Bányakapitányság engedélyezte a palotai bánya megnyitását. 1903-tól Witzleben Henrik porosz vállalkozó megvette a Zichy birtokot és ezzel a bányászati jogokat is. Az itt talált szénvagyon hasznosítására nagy beruházásokba kezdett. A vasút mellett felépített egy korszerű széntüzelésre épülő mészégetőművet, téglá- és cserépgyárat. 1906-ban megalakult a Várpalotai Iparművek Rt. Ettől kezdve folyamatosan növekedett a termelés. Az I. világháború után a bánya új tulajdonosa az Unio Bányászati és Ipari Rt. lett. A 30-as években fellendülés mutatkozott, ugyanis Pétfürdőn megkezdték a lég- salétromgyár építését. A péti gyár volt az első olyan ammóniagyár, ahol a szintézishez szükséges hidrogént közvetlenül lignitből nyerték.

Az 1950-es években megkezdődött az inotai erőmű építése. A hőerőmű napi szénigényét 4500 tonnában határozták meg a tervezők. Később ez a szénmennyiség fokozatosan növekedett. Gondot jelentett a kis szemcsenagyságú ahidrált dara és porszén értékesítése. Ekkor merült fel a brikettgyártás gondolata. A sikeres kísérletek után 1968-tól üzemszerűen termelt a palotai brikettgyár. A kezdeti időszakban az éves termelés 50 ezer, 1971-ben már 180 ezer tonna volt. Az 1980-as évek elején azonban egyértelművé vált, hogy a lakossági igény a kedvező tulajdonságú brikettek felé tolódik el, ezért 1981-ban a bánya vezetése egy évi 400 ezer tonna kapacitású brikettgyár felépítése mellett döntött. Az új gyárat 1983-ban helyezték üzembe. Hamarosan kiderült, hogy a palotai nyersszénből előállított alapanyag nem elegendő a megnövekedett brikett igény kielégítésére, ezért 1986-tól orosz és lengyel szénpor beszállítással pótolták a hiányzó mennyiséget.

A kilencvenes évek gazdasági változásai meghatározták a várpalotai szénbányászat további sorsát. A kitermelés költségei megemelkedtek, és ez nem állt arányban a viszonylag alacsony fűtőértékű szén piaci keresletével és értékével. Mivel nem volt gazdaságos a szén kitermelése, 1995-ben leállt a termelés. Néhány hónapi szerelési munka után 1996. október 24-én járt utoljára ember a várpalotai bányában, ekkor állították le a bányából a vízkiemelést. A 120 éves várpalotai szénbányászat korszaka végleg lezárult.

5.3 Épített örökség, régészeti emlékek

Épített örökségünk, a helyi műemlék történelmünk leghitelesebb tanúsága. Fenntartása nemzeti, társadalmi ügy, műveltségünk és önbecsülésünk szellemi és anyagi alapja, támasza és tartaléka. Várpalota és környéke műemlékekben viszonylag szegény. Kiemelkedő a római kori halomsírok, a római kori kőgát, az újbóli feltárássra váró ferences kolostor romjai, a Thury-vár és egyedülálló Zsigmond korabeli freskói, az inotai Árpád-kori templom és freskói, a római katolikus, az evangélikus és református templomok, a Zichy-kastély, a Zichy-kápolna, a Megyeháza, a zsinagóga és a Fodor Sára Tájház. A vár építészettörténeti, régészeti kutatásai sok eredményt mutatnak fel, a várkörnyéki terület régészeti adatai viszont szegényesek, a '70-es években végzett régészeti ásatások eredményei ismertek. A területre vonatkozóan a fellelhető térképi ábrázolások és adatok összegyűjtésre kerültek.

Az örökségvédelem népszerűsítése fontos az identitástudat erősítése szempontjából. A civil kezdeményezésekkel összehangolva, együttműködve törekedni kell ennek megvalósítására: a helyi épített és történelmi örökség hangsúlyozására és megjelenítésére, a hely szellemének erősítésére, a város egyedi sajátosságainak megőrzésére, elősegítésére, korszerű városközponti közterületek kialakítására.

Várpalota Településfejlesztési Konceptiójában és Integrált Városfejlesztési Stratégiájában kiemelt fejlesztési pontként szerepel a városközpont rehabilitációja, melyben fentiek figyelembevételével helyet kell biztosítani a városi köztéri funkciók (emlékünnepek, vásárok, szabadterei rendezvények, pihenőfelületek, találkozóhelyek, közpark) számára. Várpalota egykori történelmi városközpontja a Thury-vár körül fejlődött ki. A középkori vár köré szerveződő városi és egyházi funkciók, az itt összefutó országutak a természeti adottságokkal összeolvadva karakteres településszerkezetet formáltak.

A vártól keletre és délre a városnak egykoron hírnevet adó iparos, kereskedő, polgár-negyed jött létre lakóházakkal, üzletekkel, műhelyekkel, templomokkal, zsinagógával, iskolákkal. A városi zsidóság is elsősorban itt vert gyökeret. A jelenlegi főúttól délre húzódó Alsóváros elsősorban a 19. században meginduló bányászatra épült, a bányászok kertesi lakóházai találhatóak itt. A vártól északra az iparos, kereskedő házakat egyre inkább a parasztság házai váltották fel.

Az 50-es években indult meg a háborúban súlyos károkat szenvedett falusias karakterű városmag szocialista bányászvárossá történő átépítése, amelynek kiemelkedő emlékei a Fő teret uraló egykori vágáriskola (ma Faller Jenő Szakképző Iskola), valamint a Bányatröszt (mai Polgármesteri Hivatal) épületei. A nagy rombolásból megmenekült a zsinagóga épülete, amelyben képzőművészeti galéria, kulturális központ jött létre. A többnyire földszintes polgári épületeket lebontották. A tömeges lakásépítés új karakterű városközpontot alkotott. A városrendezés nem tisztelte az egykori szerkezetet: a vágáriskola ráépült az egykori várárokra, a vártól délre, keletre húzódó utcákat átvágták, délről az új országos főút levágta a Belvárosról az Alsóvárost. A vártól északnyugatra húzódó földszintes háztömböket elbontották, helyére városi közpark került. A városépítésből szinte csak a Felsővárosi utcák menekültek meg.

Mára a városközpontot az említett középületek, a később megépített Vár-áruház, valamint a szocreál, általában négyszintes, többlakásos, fogatolt kigyózó lakótömbök uralják. A háború előtti korszakra jellemző polgári kisvárosi környezet csak a vártól északra érezhető. A Belváros központi szerepe a buszpályaudvar és a kereskedelmi egységek városszéli megjelenésével és előretörésével meggyengült.

6. ÖNKORMÁNYZATI FENNTARTÁSÚ INTÉZMÉNYEK

6.1 Szindbád Kulturális és Szolgáltató Kiemelten Közhasznú Nonprofit Kft.

Várpalota Város Önkormányzatának Képviselő-testülete 166/2000. (VI. 29.) számú határozatával alapította meg a Szindbád Kulturális és Szolgáltató Kht-t.

- 2003. február 1-jén a Kulturális és Humán Szolgáltató Intézet költségvetési intézmény megszűnik, tevékenységét a Szindbád Kht. folytatja. (2010-től Szindbád Nonprofit Kft.)
- A Szindbád Nonprofit Kft-nek – mint kiemelten közhasznú szervezetnek – célja az alapító okiratában rögzített közhasznú tevékenységek folytatása, melyek során olyan közfeladatot lát el, amelyről – a helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről szóló 1991. évi XX. törvény (a közösségi kulturális hagyományok és értékek ápolásának, a művelődésre, társas életre szerveződő közösségek tevékenységének, a lakosság életmódja javítását szolgáló kulturális célok megvalósításának támogatása; a művészeti intézmények, továbbá a lakosság művészeti kezdeményezéseinek, önszerveződéseinek támogatása, a művészi alkotó munka feltételeinek javítása és a művészeti értékek létrehozásának, megőrzésének segítése),

a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról szóló 1997. évi CXL törvény 53. § (2) bekezdése (a nyilvános könyvtári ellátás rendszerének működtetése), valamint a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló CLXXXIX. törvény 13. § (1) bekezdés 7. pontja szerint (kulturális szolgáltatás, különösen a nyilvános könyvtári ellátás biztosítása; filmszínház, előadó-művészeti szervezet támogatása, a kulturális örökség helyi védelme; a helyi közművelődési tevékenység támogatása) – a helyi önkormányzatnak kell gondoskodnia.

- ezen belül a 2003. március 25-én a Kincstári Vagyoni Igazgatóság és a Szindbád Kht. között létrejött vagyonkezelési szerződés alapján a Thury vár gazdasági-kulturális célú hasznosítása és vagyonvédelme,
- a város kulturális fejlődése érdekében konkrét vállalkozások szervezése, beindítása, helyi és külső működő tőke bevonása,
- önálló városi helytörténeti múzeum létrehozása és működtetése,
- a városkép alakítását és védelmét szolgáló fejlesztési tervek kidolgozása, a városkép védelmében való aktív részvétel,
- a város üdültetési, idegenforgalmi infrastruktúrájának alakítása,
- kiemelt és regionális jelentőségű kulturális programok szervezése,
- közművelődési tevékenységek és szolgáltatások szervezése,
- város tulajdonában lévő képző- és iparművészeti, egyéb gyűjtemények gondozása
- időszaki kiállítások, tárlatok, bemutatók szervezése
- a honismereti gyűjtőmunka, a helyi alkotóművészi munka segítése, szervezése, az amatőr művészeti mozgalom támogatása,
- különböző közösségek és társas együttlétek tevékenységének segítése, összehangolása,
- a testi egyensúly megóvása érdekében üdültetési szolgáltatás nyújtása,
- gazdálkodási tevékenység biztosítása.

Szervezeti egységek:

Thury-vár – székhelyintézmény

Jó Szerencsét Művelődési Központ

Krúdy Gyula Városi Könyvtár

Várpalotai Ifjúsági Ház

Nagy Gyula Galéria

Fodor Sára Tájház

Felsővárosi Kvartélyház

Inota – Közösségi Ház

Készenléti lakótelep – Közösségi Ház

Balatonfűzfő – üdülő

Bük – vendégház

A Sztáray Antal Bányászattörténeti Gyűjteményt az Önkormányzat megbízásából a Szindbád Nonprofit Kft. kezeli és működteti.

6.1.1. Thury-vár

A Thury-vár története Nagy Lajos király idején kezdődött. Az 1380-1390-es években először lakóház céljára palotát, lovagtermet, kápolnát és gazdasági épületet emeltek. Ezt az elsősorban reprezentatív célú palota együttest 1439 és 1445 között Újlaki Miklós, a hatalmas főúr (később bosnyák király) szabályos négyszög alaprajzú, belsőtornyos várrá alakította át.

A török balkáni előnyomulásának hírére a 16. század elején a falak elé három nagyméretű és több kisebb rondellát és ágyúbástyát emeltek. Ezek elé vizesárok és palánkerősítés készült. A vár a dunántúli végvárlánc egyik legerősebb előretolt egysége volt, a mohácsi vész után többször cserélt gazdát a magyarok és a törökök között. Legendás hírű kapitánya 1558-tól Thury György volt, aki 1566 nyarán 500 emberével sikeresen visszaverte a budai Arszlán bég

8000 törökjének 20 napos ostromát. A 18. század elején új gazdája, a Zichy-család várkastélyá alakította át. Déli tornyait megemelték és új lépcsőházat építettek.

A vár utolsó megpróbáltatásait a II. világháború alatt és azt követően élte át, amikor cserepeit a romba dőlt házak helyreállításához széthordták, és a tető nélkül maradt vár gyorsan romlásnak indult. Az épület további pusztulásának a Vegyészeti Múzeum beköltöztetése vetett véget. A vár felújítása az 1960-as évek óta folyamatos. A legjelentősebb európai uniós beruházások 2002-ben és 2010-ben folytak. Egyedülállóak Zsigmond-korabeli világi falfreskói, melyeket a középkori palotarészben tártak fel.

A vár ma kulturális látogatóközpontként működik, állandó- és időszakos tárlatoknak ad otthont, emellett konferenciák, komoly- és könnyűzenei koncertek, ismeretterjesztő előadások, a nyári rendezvénysorozat, valamint céges és családi rendezvények helyszíne.

A Thury-vár különböző terei pótolják a Galéria részben elvesztett időszakos képzőművészeti kiállítási funkcióját. Fontos városi gyűjtemény a **Sztáray Antal Bányászattörténeti Gyűjtemény**. A Thury-várban található tárlat a várpalotai emlékek kiállítása és megőrzése érdekében létesült 1976-ban a várpalotai szénbányászat megkezdésének 100. évfordulója alkalmából. Az interaktív makettek, bányászathoz kötődő műtárgyak négy teremből álló 275 m² kiállítóterem láthatóak.

6.1.2. Jó Szerencsét Művelődési Központ

Az intézmény falai között számos civil szervezet, művészeti egyesület, ismeretterjesztő és hobbikör, klub, tanfolyam működik. Fő profilja a felnőtt és ifjúsági közművelődés és kiemelten a bányász hagyományok ápolása. Otthont ad a város kiemelt művészeti együtteseinek: a Bányász Kórusnak, a Bányász Fúvószenekarnak és a Cserregő Néptáncegyüttesnek. Az épületben kiváló akusztikájú mozi- és színházterem található. A mára elavult technikájúvá vált mozi csak alkalmanként és szünidei matinék keretében működik. Az intézmény helyiségei, technikai eszközei, szolgáltatásai egész évben különböző rendezvényekre bérelhetők, igényelhetők.

6.1.3. Krúdy Gyula Városi Könyvtár

A térség legnagyobb nyilvános könyvtáraként célja a város illetve térség könyvtári és információs szolgáltatásainak megszervezése, koordinálása a lakosság, valamint az ide látogató turisták, vendégek minőségi ellátása.

Az első várpalotai könyvtár, amelyről tudomásunk van, gróf Waldstein János földbirtokos Zichy-kastélyban található könyvtára volt, amelynek állományáról sajnos semmi feljegyzés nem maradt fenn. Könyvállománya részben 1913-ban, részben a II. világháború után semmisült meg. Az első közművelődési könyvtár a XIX. század közepe táján létesült az Úri Kaszinóban. Később szakmanként szerveződő olvasóköri könyvtárak jöttek létre, amelyek 1949-ben megszűntek. Várpalotán 1952-ben kezdte meg az első önálló városi könyvtár szervezését a Veszprém Megyei Könyvtár.

A Városi Könyvtár 1954. augusztus 20-án nyílt meg a Kossuth u. 29. szám alatt (később Kossuth u. 31.), amely az 1960-as években és a 70-es évek első felében a város szellemi központja lett. Népszerűek voltak a „Könyvtári Esték” című író-olvasó találkozók, amelyek miatt Várpalotát ebben az időben „a költők Mekkájának” nevezték. Könczöl Imre igazgató a Várvölgyben rendszeresen szervezett irodalmi majálisokat, ahol neves írók, költők, előadóművészek működtek közre, többek között Gyurkovits Tibor és Jancsó Adirenne is.

1985. április 11-én a Városi Könyvtár új épületbe költözött, az ünnepélyes keretek között átadott intézmény a mai napig a Szent István úton működik. Az intézmény ekkor helyezte üzembe első számítógépét és annak perifériáit is.

1997-ben indult el az első Olvasólámpa pályázat, amelyet a gyermekkönyvtári részleg szervez. Célja a színvonalas, mai és klasszikus gyermekirodalom megismertetése és az olvasás megszerettetése. A településen folyó helyismereti kutatómunka segítése érdekében a könyvtár a 80-as évek végétől kezdte meg könyvkiadói tevékenységét.

Krúdy Gyula kultuszának ápolása fontos a Városi Könyvtár számára, hiszen az író nagyanyja Radics Mária itt élt Palotán, akit gyakran meglátogatott Krúdy. A gyermek- és ifjúkor élményeit több Krúdy-novella őrzi. (Palotai álmok, A vörös postakocsi, Ál-Petőfi) A 90-es évektől kezdve évről évre egy-egy kis Krúdy kötet lát napvilágot, amelynek bemutatása Krúdy Gyula születésének évfordulójához kötődik. Kiemelkedő hagyományunk a helyi Krúdy-kultuszt 1998 óta gazdagító Szindbád vacsora, amely immár a helyi gasztronómiai hagyományainknak is szerves részévé vált. A könyvtárhoz kötődő kiemelt klubok, szervezetek: TIT Gondolkodó Klub (Értelmiségi Klub), Várpalotai Írisz Nőegyesület, Ukrán Nemzetiség Önkormányzat, Városszépítő és –Védő Egyesület.

A Krúdy Gyula Városi Könyvtár 2008. április 1-jétől a Szindbád Nonprofit Kft. szervezeti egységeként működik.

6.1.3. Várpalotai Ifjúsági Ház

Az intézmény közel 450 m²-en a Vásárhelyi Általános Iskola földszintjén került kialakításra 2009-ben. Egyik pillére az a védernyő szerep, amely biztosítja, hogy a városban élő gyermekek, fiatalok kötetlen formában, de hasznosan, megfelelő felügyelet mellett töltsék el szabadidejüket. Kiemeli a sport, egészséges életmód, média, a művészetek és kultúra fontosságát, de a kultúrák kölcsönös megismerése, egymás elfogadása, valamint a társadalmi aktív szerepvállalás is fontos szerepet kap az intézmény életében. Közreműködik a város ifjúságpolitikájának alakításában. Ennek érdekében az önkormányzattal karöltve megalakította az Ifjúsági Kerekasztalt. Teret biztosít a kultúra és közélet területén tevékenykedő fiataloknak. Próba- és fellépési lehetőséget nyújt a fiatal tehetségeknek. Szorgalmazza a felvilágosító és megelőző propaganda terjesztését. EURODESK partner, nemzetközi szinten szervezi az önkéntesek cseréjét, küldését, fogadását, segíti a pályakezdő fiatalok eligazodását (álláskeresési praktikák, önéletrajzírás, motivációs levél összeállítás).

6.1.4. Nagy Gyula Galéria

Az 1839-ben épült egykori zsinagóga épületében kapott helyet 1986-ban a Nagy Gyula Galéria, mely alapításakor hármaskörű funkciót töltött be: kiállító teremként, kamaraszínházi és hangversenyteremként működött. Elismerten a megye egyik legszebb és legméltóbb kiállítóhelye volt a képzőművészeti alkotások számára. Ezek a funkciói napjainkra megváltoztak, a képzőművészeti kiállítások zöme a Thury-várba helyeződött át. A Városi Képző- és Iparművészeti Gyűjtemény Koncz Józsefnek, a Városi Tanács akkori művelődési referensének kezdeményezésére az 1970-es években jött létre. Mind mennyiségben, mind minőségben rövid idő alatt vidéki viszonylatban komoly anyag gyűlt össze a Magyar Képző és Iparművészeti Szövetség, valamint a Művészeti Alap tagjainak adományozásából. A gyűjtemény keresztmetszetét adta a kor festészeti, grafikai, iparművészeti és kisplasztikai törekvésének. A gyűjteménynek akkor az Inotai Alumíniumkohó Magyar Ezüst Művelődési Háza, majd 1986-2000. között a Nagy Gyula Galéria adott otthont. Később a gyűjtemény egy része intézményekbe, illetve a Várkerti Általános Iskola légópincéjében kialakított raktárba került. A képzőművészeti gyűjtemény 1986-ban Matzon Frigyes szobrászművész, 1989-ben pedig Bíró Antal a franciaországi Mantonban élt és alkotott festőművész életműhagyatékával gyarapodott. A Képző- és Iparművészeti Lektorátus ajánlásával napjainkban folyik az országban egyedülálló, mintegy 800 darabból álló unikális gyűjtemény katalógizálása annak érdekében, hogy a későbbiekben neves művészettörténészek, művészek közreműködésével évente meghirdetett hazai és nemzetközi pályázat keretében folyamatosan kutatható, feldolgozható és bemutatható legyen az anyag.

A Galériát a Hitgyülekezet jelenleg tartósan bérlő, de a Szindbád Nonprofit Kft. és az Önkormányzat alkalmanként kulturális rendezvényekre, képzőművészeti kiállításokra igénybe veszi.

6.1.5. Fodor Sára Tájház

A Jókai utca 15. sz. alatt, a tízemeletes épületek között szerényen meghúzódó, a 19. század elején terméskőből épült parasztkorok lakóházából 1986-ban létesített helytörténeti gyűjteményt a város akkori előljárósága. Öröm volt ez akkor, abban a városban, ahol a korábbi években - városrendezés címén - egymás után tüntették el a második világháború hatalmas pusztítása után még megmaradt régi, szép épületeket. A tájház 2006-ban vette fel Fodor Sára nevét, aki a tájház és a hozzá kapcsolódó helytörténeti gyűjtemény kialakításában kiemelkedő szerepe volt, és 1986-tól haláláig itt dolgozott.

Az egykori parasztház a környék és a település paraszti és iparos múltjából fennmaradt eszközöket mutatja be az utókor számára. Az állandó kiállításon a látogatók elé tárulnak a régi palotai élet megmaradt eszközei a meszesek, földművelők, fazekasok, csapók, bográrok mindennapjaiból. A gyűjteményt a lakosság adományozta régi tárgyi emlékekből.

Az állandó kiállításon kívül a palotai és a térség kézműves alkotói időszakos tárlatokon mutatkozhatnak be. Jelenleg előzetes bejelentkezéssel látogatható.

6.1.6. Felsővárosi Kvartélyház

A Felsővárosban, a Rózsakút utcában található épület népi hagyományokhoz és szokásokhoz kötődő játszóházaknak és foglalkozásoknak ad helyet (pl. farsang, Húsvét, Advent, stb.). A Pajtaműhely elnevezésű részében ismeretterjesztő előadásokat, nyaranta kézműves táborokat szerveznek az intézményben.

6.1.7. Inotai Községi Ház (Faluház)

Az Inotai Községi Ház (Faluház) 1994. május 1-jétől tölti be újra eredeti funkcióját.

A városrészben civil szervezetek alakultak és működnek rendszeresen, pl.: nyugdíjas klub, dalkör, női torna klub, méhész klub, kertbarát kör, stb. Az intézmény az Inotai Részönkormányzattal közösen rendszeresen várja különböző programokra a falu lakosságát. A Faluház állandó kiállítása az „Inota és az Inotai családok az 1800-as évek végén és az 1990-es évek elején” című fotóanyag.

Két különálló, különböző méretű terme családi, ifjúsági és nyugdíjas rendezvényekhez, osztálytalálkozókra, egyéb programokra igénybe vehető, bérelhető.

6.1.8. Készenléti lakótelep Községi Ház

A Várpalota–Készenléti Lakótelepi Községi Ház Várpalota Készenléti Lakótelep városrésze lakóinak lehetőséget biztosít közösségi életük szervezésére.

6.1.9. Büki és balatonfüzfői üdülő

Bükön és Balatonfüzfőn családi, gyermek- és ifjúsági üdültetés folyik.

7. NEM ÖNKORMÁNYZATI FENNTARTÁSÚ KULTURÁLIS INTÉZMÉNYEK

7.1 Trianon Múzeum

A Magyarországon és nemzetközileg is egyedülálló Trianon Múzeum a kiemelkedő műemléki értékkel rendelkező Zichy-kastélyban található. A múzeumot a várpalotai Trianon Múzeum Alapítvány működteti és tartja fenn. Az 1723-ban a Zichy család által épített, majd 1863-ban gróf Waldstein János megbízásából, Ybl Miklós tervei alapján újjáépített Zichy-kastély a római katolikus templom mögött áll. A könyvtárterem különleges faburkolata máig látható, a terem mennyezetét Pállik Béla gyönyörű freskója díszíti, amely a Római Palazzo Rospigliosi Kaszinót díszítő Guido Reni: Aurora freskójának másolata.

A múzeum bemutatja a legnagyobb magyar közösségi tragédia, a trianoni békediktátum előzményeit és következményeit. A Thury-vár mellett a Trianon Múzeum jelent kimutatható idegenforgalmi-turisztikai vonzerőt a városban.

7.2 Magyar Vegyészeti Múzeum

Az 1961-ben alapított, Közép-Európa egyetlen Vegyészeti Múzeuma jelenleg a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum fiiláléjaként működik a Thury-várban. A múzeumot korábban fenntartó, majd később a szakmai feladatokat támogató alapítványa ma is működik. A múzeumban a kémia tudományához, oktatásához és alkalmazásához kapcsolódó tárgyi és írásos emlékeket gyűjtik, konzerválják és rendszerezik. A gyűjteményt számos országos és nemzetközi rendezvény is fémjelezte városunkban, amelyen több Nobel-díjas tudós, magyar Nobel-díjas és leszármazottja is jelen volt. Minden korosztály számára – osztálykirándulás részeként is – rendkívüli kémiaórákat szerveztek, s országos hírű vegyészeti-alkimista táborokat is szerveztek nyaranta.

8 KÖZMŰVELŐDÉSBN KÖZREMŰKÖDŐ EGYÉB SZERVEZETEK

8.1 Kiemelkedő fontosságú művészeti együttesek

A Bányász Kórus, a Bányász Fúvószenekar és a Cserregő Néptáncegyüttes a város legnívósabb, nagy hagyományokra visszatekintő amatőr művészeti csoportjai, amelyek meghatározó szerepet töltenek be Várpalota kulturális életében.

Az együttesek nemcsak a megyében, országos rendezvényeken képviselik a várost, hanem a partnervárosok és más külföldi országok által szervezett nemzetközi rendezvényeken Várpalota kulturális nagyköveteiként lépnek fel. Az utánpótlás érdekében az együttesekhez való csatlakozáshoz jól sikerült koncertek, fellépések teremthetnek alapot.

Problémát jelent, hogy a város nem tudja a fiatalokat itt tartani. A zeneiskolás korokban zenekari tagként közreműködő tehetséges fiatal muzikusokra felnőtt korokban már nem lehet számítani, mert a megélhetésüket más városban, vagy külföldön keresik.

A város zeneiskolája ennek ellenére nagy hangsúlyt fektet az utánpótlás nevelésére. Már az óvodás korban elkezdődik a zeneiskola által szervezett hangszerbemutatókon keresztül a fúvós hangszerek megismertetése.

A **Bányász Kórus** 1920-ban alakult. Sokrétű, de igényes műsorpolitikával törekszik az értékes zene képviselésére és népszerűsítésére bel- és külföldön egyaránt. Koncertjeiket hangszeres művészek meghívásával és kamarazenekarok fellépésével színesítik. Cserekapcsolataik révén számos európai ország kórusát hallhatták már az érdeklődők Várpalotán.

Kiemelt rendezvényei: Karácsonyi Koncert harminc éves múltat tekint vissza. Az együttes évadzáró koncertje minden év június közepén kerül megrendezésre.

A **Bányász Fúvószenekar** 1928-ban alakult, meghatározó együttes a város zenei életében. Évente számos városi ünnepet és kiemelt rendezvényt színesítenek fellépésükkel.

1989 óta évente megrendezésre kerül a Fúvószenekari Fesztivál, amely számos alkalommal nemzetközi együttesek fellépésével zajlik.

Fellépéseik nemcsak a városra korlátozódnak, hanem részt vesznek megyei, országos rendezvényeken, illetve a testvérvárosi kapcsolatok kínálta lehetőségekkel élve külföldi rendezvényeken. A Bányász Zenekar utánpótlásának a bázisa a Zeneiskolai Ifjúsági Fúvószenekar. Minden tanév végén az Ifjúsági Fúvószenekar koncertet ad a Jó Szerencsét Művelődési Központ színháztermében, ahol a koncert végén a hangszerek kipróbálására is lehetőség nyílik. A zenekar működését Alapítvány segíti.

A **Cserregő Néptáncegyüttes** 1985-ben alakult. A szakkörként indult csoport mára több olyan tagot nevelt ki műhelyében, akiknek hivatásuk lett a néptánc, és táncpedagógusokká, hivatásos táncosokká váltak. Ez az a fontos momentum, amely az együttes első számú tőkije. A táncpedagógusok jelenleg 3 korosztályos csoportban oktatják a magyar néptáncot a várpalotai és a környékbeli fiataloknak. Az együttes hosszú távú terve, hogy ezek a csoportok minél magasabb színvonalon és minél igényesebb technikai szinten sajátítsák el a néptáncot, egyben hasznosan töltsék el szabadidejüket. További céljuk, hogy az együttesből kikerülve minél több olyan hivatásos táncos induljon el a pályán, akik majd gyökereiket nem feledve gazdagítják Várpalota kulturális életét.

Az együttes nyolc alkalommal minden év augusztusában szervezte a város kiemelt rendezvényét a Nemzetközi Néptánc Fesztivált, amely anyagi támogatás híján megszűnt. A Bakony Virágai megyei szólótáncverseny létrejötte az együttes ötlete volt, éveken át sikerrel került megrendezésre Várpalotán, azonban finanszírozási nehézségek miatt a rendezvény Magyarpolányba került. A néptánc kultúra, a magyar népi hagyományok és folklór őrzése, ápolása érdekében szükséges lenne mindkét rendezvény újbóli támogatása, megszervezése. A város turisztikai vonzerejének növelése szempontjából mindkét program kiemelkedő jelentőségű.

A táncházak minden korosztálynak meghatározó közösségi élményt nyújtanak, ezért az együttes a néptánc kultúra őrzése érdekében fontosnak tartja rendszeres szervezésüket.

8.2 Köznevelési intézmények

Egy település kulturális, közművelődési életének alakításában az iskolák szerepe és jelentősége vitathatatlan. Minden iskola önmagában is egy kulturális egység, melyben az oktatáson túl kulturális és művészeti nevelés folyik. Ennek keretében a gyerekek és a fiatalok elsajátítják azokat a tradíciókat, amelyek ismeretében kötődésük megerősödik a városhoz és annak aktív polgáiraivá válhatnak.

A hagyományörzés keretében nemcsak a nemzeti ünnepekkel, az irodalmi, történelmi emlékekkel, a földrajzi és természeti kincsekkel, hanem a város és környékének helytörténeti sajátosságaiival, a Bakony tájaival és élővilágával is megismertetik a diákságot. Az iskolák által szervezett különböző vetélkedők, szavaló- és prózamondó versenyek, természetjáró túrák, egyéb rendezvények gyakran túllépik az intézményi kereteket, és városi, regionális programként gazdagítják a település életét. A város pedagógusai sokat tesznek a helyi közművelődésért, az ő munkájuk, segítségük nélkül sem a hagyományápolás és teremtés, sem a kultúra közkinccsé tétele nem képzelhető el. A városban működő oktatási intézmények fenntartótól függetlenül rendszeres szereplői a város kulturális és művészeti rendezvényeinek, ünnepségeinek.

A városban található iskolák szinte mindegyikében működik énekkar, amely egyedülálló Veszprém megyében: a Bán Aladár Általános Iskola és Tagiskolájában, a Rákóczi Telepi Tagiskolában, a Várkerti Általános Iskola, Szakiskola és Tagiskoláiban, az Inotai Tagiskolában és a Vásárhelyi András Tagiskolában, a Thury György Gimnázium és Szakközépiskolában, valamint a Képesség- és Tehetségfejlesztő Magániskolában. Az iskolai énekkarok minden év áprilisában fellépnek a hagyományos Ney Dávid Kórushangversenyen. Az amatőr színjátszásnak Veszprém megyében nagy hagyományai vannak és ennek a várpalotai csoportok is aktív résztvevői. A színjátszó csoportok munkájukkal bekapcsolódnak a város kulturális életébe.

8.2.1 Zeneiskola

Az egykor Tinódi Lantos Sebestyénről elnevezett városi zeneiskolában folyó zenepedagógiai munka célja: megőrizni az egységes, méltán európai és világhírű magyarországi zeneoktatásra jellemző tradíciókat, megismertetni és megszerettetni az értékes zenét, valamint kinevelni a komolyzenei hangversenyeket látogató közönséget. Az intézmény az elmúlt évtizedekben kinevelte a város kórusvezetőit, zenepedagógusait, növendékeiből pedig utánpótlást biztosít a Bányász Fúvószenekar számára. A rangot és hírnevet szerzett egykori növendékek örömmel

járnak vissza városunkba fellépésekre. A zeneiskola népszerűsítésének egyik legfontosabb része, hogy minden évben hangszerismertető koncerteket tartanak az óvodákban, ahol a gyerekek megismerhetik és kipróbálhatják a hangszereket. Az új növendékeket az általános iskolákban szervezett előképzős csoportokban oktatják, ezzel biztosítva a zeneiskolai növendékek létszámát.

Pedagógiai programjukban kiemelt helyen szerepel a kamarazenélés és a zenekari játék, valamint a két zenekar - a vonós és a fúvós - fejlesztése. A zeneiskolában csengettyűkórus is működik. Céljuk, hogy a növendékeknek a civil szervezetek rendezvényein a rendszeres fellépési lehetőség biztosított legyen.

8.2.2 Alapítványi művészeti iskola

A várpalotai művészeti iskola a Képesség-és Tehetségfejlesztő Magániskola tagozataként 2000 óta működik. Az oktatás zene, tánc, képző- és színművészeti ágakban folyik.

Az eltelt évek alatt dinamikusan fejlődött az iskola tagozata. A művészeti iskola szolgáltatását elsősorban a Magániskola tanítványai veszik igénybe, de az oktatásban a város, városkörnyék és a megyeszékhely diákjai is részt vesznek.

Az iskola tanulói számtalan városi, jótékonysági rendezvényen szerepelnek. Az iskola hagyományosan minden évben megrendezi a Tánc világnapját, és a képzőművészeti kiállításokat, melyek nagyszámú látogatót vonzanak. A tehetséggondozás eredményeként az elmúlt évek alatt számtalan rangos országos és nemzetközi versenyen voltak díjazott tanítványok a zene, a képzőművészet, a tánc és a színművészet területén. Sokan választották hivatásuknak a művészettel való foglalkozást, tanultak tovább művészeti középiskolákban, egyetemeken. A művészettel való nevelés a diákok személyiségének kiteljesedését teszi lehetővé, a tehetséggondozás a művészetoktatás kiemelt feladata.

A „Tehetségekért” Alapítvány, mint az iskola fenntartója, az iskola nevében és célkitűzéseiben szereplő feladatokat messzemenően támogatja.

Az intézmény 2007-ben az országos minősítési eljárásban „Kiválóra Minősített Alapfokú Művészetoktatási Intézmény” címet kapta. Kiválóra akkreditált Tehetségpontként koordinálja a tehetséggondozást szakemberek, szülők és gyermekek részvételével. A kulturális életben betöltött szerepüket a jövőben is szeretnék megőrizni.

8.3 Helyi nemzetiségi önkormányzatok

A nemzetiségi önkormányzatok alapvető feladata a kisebbségek érdekeinek és értékeinek védelme és képviselése, a kisebbségi közösséget megillető jogosultságok érvényesítése, a kisebbségi közügyek önálló intézése. **Kisebbségi közügynek** számítanak többek között az anyanyelv ápolásával, őrzésével és gyarapításával, valamint a kisebbség kulturális autonómiájának megvalósításával és megőrzésével összefüggő ügyek. A város támogatni kívánja a kisebbségi önkormányzatok kulturális kezdeményezéseit és javaslatait. Érdekes színpont lehetne egy évente megrendezésre kerülő „kisebbségek városi kulturális fesztiválja”, melybe beépíthető a már hagyománnyal rendelkező ukrán Sevcsenko est is.

8.4 Civil szervezetek jelentősége és szerepe a város életében

A civil szervezetek jelenléte meghatározó a település életében. A város talán legfontosabb értékhozói, akik erősítik a lokálpatriotizmust, nevelik, ösztönzik a fiatalokat arra, hogy a közösségi lét a legfontosabb megtartó erő egy városban, legyen szó akár városépítő, hagyományörző, sport, vagy zenei csoportról.

8.5 Egyházak

Az egyházak több évszázadra visszatekintő közművelődési szerepe nemcsak abban nyilvánul meg, hogy közösséget teremtenek, hanem a szó igazi értelmében a mindennapi életünkhöz adnak fogódzót, útmutatót és segítséget. Az egyházak mindig is jelentős szerepet játszottak a közművelődésben, és ha ezt nem is mindig nézte jó szemmel a hatalom, ettől még működtek az

egyházi intézmények – közgyűjtemények, múzeumok – mellett az egyházközségekben aktivizálódott közösségek.

A város és a történelmi egyházak oldaláról az együttműködés tetten érhető a város közművelődésében. Az egyházi fenntartású intézményekben – evangélikus óvoda, katolikus iskola – rendszeresen szerveznek közérdekű programokat, s jelentősek a katolikus és a református templomban helyet kapó egyházi ünnepekhez kötődő koncertek, valamint az evangélikus templomban évente megrendezésre kerülő adventi koncert is.

9. A KÖZMŰVELŐDÉS SZEREPLŐINEK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉRŐL

Az Önkormányzat feladatának tekinti a város kultúrájának, szellemi és tárgyi örökségének megőrzését, hagyományainak ápolásában való közreműködést, új közművelődési folyamatok kezdeményezését.

Az Önkormányzat egyaránt támogatni kívánja a kulturális, helytörténeti és történelmi értékeket közvetítő területek, műhelyek, csoportok, civil szervezetek munkáját, egyéni alkotók pályáját, törekvéseit, ezen belül külön figyelmet fordít a felnőtt korosztály mellett a gyermek- és ifjúsági korosztály kulturális, szórakozási igényeit szolgáló törekvésekre, azokat segíti és támogatja.

A kulturális intézmények, a hagyományőrző, a civil szervezetek és a köznevelési intézmények között szoros az együttműködés. A kulturális élet résztvevői számára a szükséges koordinációt a Szindbád Nonprofit Kft. látja el.

A testvérvárosok, nemzetközi partnerkapcsolatok, kistérségi települések együttműködése kiemelkedően fontos Várpalota kulturális életének fejlődéséhez, a minőségi, turisztikai szempontból meghatározó programok, projektek a jövő fejlődésének útját határozhatják meg. Alapvető feladat a különböző szakmai szervezetek képviselőivel történő kapcsolat felvétel, a megyei és egyházi közgyűjteményekkel, múzeumokkal, közművelődési intézményekkel, művészeti egyesületekkel, alapítványokkal, és a régió önkormányzataival meglévő kapcsolat további erősítése.

A Magyar Turizmus Zrt. Regionális Igazgatóságán, a Megyei Turisztikai Hivatalon, Tourinform Irodákon, turisztikai egyesületeken keresztül Várpalota kulturális-turisztikai programjainak megjelentetése a különböző megyei, régiós és országos turisztikai kiadványokban.

10. MÉDIA

A Várpalotai Hírcentrum Kft. feladata a település elektronikus és nyomtatott sajtókommunikációjának (Városi televízió, újság, honlap) működtetése. Küldetésnyilatkozatát a következőképpen fogalmazza meg a Nkft.: „A Várpalotai Hírcentrum Kft. küldetése, hogy Várpalota város kommunikációjában korszerű és hatékony megoldásokkal szolgálja és segítse a közérdekű tájékoztatást. A társaság törekvése, hogy összehangolt kommunikációs eszközrendszer alakítson ki, amely lehetővé teszi a közösségi hírek és üzenetek gyors és hatékony eljuttatását a célközönséghez, jól befogadható formában. Feladata, hogy a hiteles és objektív tájékoztatás révén információval lássa el az érdeklődőket, pozitív képet építsen fel a városról és segítse annak fejlesztési törekvéseit.”

10.1 Várpalotai Hírek

Várpalota hivatalos városi lapja. Várpalota Város Önkormányzatának célja, hogy egy tartalmilag és külső megjelenésében is színvonalas, mértéktartó és mértékadó helyi, kistérségi

lap jelenjen meg, amely elősegíti az önkormányzat tájékoztatási kötelezettségét, hírt ad a városi eseményekről és bemutatja a kistérségben vezető szerepet betöltő Várpalota életét. Célja, hogy az igényes megjelenéshez magas színvonalú, objektív és reális tartalom kapcsolódjon, felkeltve az olvasóban a helyi közügyek, események iránti tájékozódás igényét.

10.2 Városi Televízió

Célja, hogy támogassa és költséghatékony, integrált kommunikációs eszközökkel segítse Várpalota város közérdekű tájékoztató tevékenységét, marketingkommunikációs és közkapcsolati céljainak megvalósítását, külső és belső célcsoportjai irányába egyaránt. Eszközrendszerével közreműködik a helyi társadalom, gazdaság, kultúra és sport értékeinek bemutatásában, megőrzésében és továbbfejlesztésében, szolgálja a városban élő generációk értéket teremtő és megőrző tevékenységét.

10.3 Mária Rádió

A várpalotai katolikus rádió napi négy órában, délutánonként 16 és 20 óra között sugároz műsort.

10.4 Az Internet, a közösségi média szerepe

A városnak, a cégeinek és intézményeinek külön honlapjai vannak. A közösségi média még a honlapoknál is fontosabb megjelenési felület, kiemelkedő fontosságú kommunikációs csatornák. (Aktuálisan a legnépszerűbbek a Facebook, YouTube, stb.)

11. A VÁROS KÖZMŰVELŐDÉSÉNEK FINANSZÍROZÁSA

Az Önkormányzat a kulturális törvény alapján alapfeladatként működteti a Szindbád Nonprofit Kft-t. Az Önkormányzat költségvetési rendeletében biztosítja a Szindbád Nonprofit Kft. üzleti tervében meghatározott feladatokhoz szükséges költségvetési előirányzatot.

Az Önkormányzat feladatfinanszírozás keretében szerződést köt a nagyrendezvények, fesztiválok megrendezésére, melyre elkülönített költségvetési keretet biztosít a lebonyolító szervezetnek. (civil szervezet, stb.)

Az Önkormányzat a helyi önszerveződő közösségeknek a 21/2010. (V.31.) közművelődési rendeletében – továbbiakban: Rendelet - meghatározottak szerint pénzügyi támogatást nyújt. A Rendelet rögzíti a támogatás feltételrendszerét, a pályázó szervezet kötelezettségeit. A bíráló bizottság döntését követően a nyertes pályázókkal az Önkormányzat szerződést köt, mely tartalmazza a nyújtott támogatásról történő pénzügyi és szakmai beszámolási kötelezettséget.

A városi költségvetés készítésekor szükséges, hogy rendelkezésre álljon a következő év városi rendezvényterve és költségterve, mely lehetővé teszi az Önkormányzat számára a kulturális, közművelődési igények figyelembevételét, azoknak a városi költségvetésbe történő beépítését.

Az Önkormányzat az önkéntesség elvének, valamint a közösségformálás, a lokálpatriotizmus erősítése elvének figyelembevételével javaslatot kér a város civil társadalmától igényeik megfogalmazására, azokat a megfelelő fórumok véleményének figyelembevételével beépíti a városi rendezvények sorába.

Ez a kulturális koordinációs tevékenység az önkormányzat elvárásainak megfelelően hozzájárulhat ahhoz, hogy a közművelődés szereplőinek tevékenysége minőségileg javuljon, hogy a lakosság által ismertebbé és elfogadottabbá váljon, továbbá elősegíti, hogy a lakosság külső szemlélőből a programok aktív szervezőivé és résztvevőivé váljanak.

12. VÁRPALOTA KÖZMŰVELŐDÉSI FEJLESZTÉSI TERVEI

12.1 Hosszútávú tervek

- a 16. század palotai végvári kultuszának megteremtése, népszerűsítése
- a Krúdy kultusz hagyományainak ápolása
- a mezővárosi, a kézműipari, a bányász hagyományok ápolása
- helytörténeti ismeretek beépítése a helyi köznevelési tantervekbe
- képzőművészeti, zenei, néptánc hagyományok ápolása, művelése
- a mai kornak megfelelő, komplex közművelődési és közgyűjteményi funkciókat ellátó közösségi színtér kialakítása,
- a Thury-vár közgyűjteményi és közművelődési funkcióinak bővítése, fejlesztése,
- a Thury-vár külső környezetének megújítása, fejlesztése

12.2 Középtávú tervek

- A Vegyészeti Múzeum és a bányászattörténeti gyűjtemény jellegének megfelelő ingatlanban való elhelyezése,
- Thury György 1566-os palotai diadalának 450 éves évfordulója tiszteletére tartandó emlékévként előkészítésére emlékbizottság létrehozása,
- a veszprémi Lackó Dezső Múzeummal való együttműködés régészeti feltárások, valamint a város régészeti leleteinek Várpalotára történő visszahelyezése ügyében.

12.3 Rövidtávú tervek

A mindenkori aktuális közművelődési munkaterv, amely jelen koncepció mellékletét képezi.

A közművelődési koncepcióban megfogalmazott célok és tervek megvalósításához elengedhetetlen feltétel, hogy összhangban legyen a városi koncepciók, stratégiai tervek (integrált városfejlesztési, turisztikai, ifjúsági, sport, stb.) vonatkozó részeivel.

13. MELLÉKLETEK

13.1 Nemzeti ünnepek, fesztiválok, nagyrendezvények

13.1.1 Kiemelt városi rendezvények

A nagyrendezvények célja, hogy egységes szerkezeti formában történjen a városi fesztiválok szervezése, a hagyományokhoz, a városi és turisztikai jelentőségéhez alkalmazkodva ki kell alakítani azok fontossági sorrendjét. Szükséges a fenntartó által elfogadott éves munkatervben ezek meghatározása felelősök és határidő kijelölésével. A tárgyévi rendezvénytervet a fenntartónak az előző év november 30. napjáig szükséges jóváhagynia.

- minden év májusában: a **Magyar Vadászati Kultúra Napja**, ahol a célcsoport nemcsak a vadászattal foglalkozók, hanem az érdeklődő hazai és külföldi turisták köre
- **Palota Diadalának Napja** - turisztikai vonzerőt növelő kulturális program minden év júniusában
- minden év szeptemberében: **Várpalotai Napok** – a város lakosságának közösségformáló bemutatkozási lehetősége
- 3 évente megrendezésre kerülő **Popper Dávid Nemzetközi Csellótalálkozó** – cél a rangos zenei esemény szakmai résztvevőin túl a zenét kedvelő közönség minél szélesebb körű bevonása a rendezvénybe.

13.1.2 Állami és nemzeti ünnepek

Törvény által előírt, kötelezően ellátandó feladat a nemzeti ünnepek megrendezése. Az önkormányzat a koordinációs feladatokat látja el éves munkaterv alapján, melyet az intézmények szakmai javaslatára az önkormányzat fogad el.

- Március 15. – az 1848/49. évi forradalom és szabadságharc ünnepi megemlékezése
- Május 1. – a munka ünnepe
- Augusztus 20. – Államalapító Szent István ünnepe
- Október 23. – az 1956. évi forradalom és szabadságharc ünnepi megemlékezése

13.1.3 Hagyományos városi rendezvények

• Magyar Kultúra Napja	január
• Hun Napok	április utolsó hétvégéje
• Költészet Napja	április
• Civil Nap	május
• Városi Gyermeknap	május
• Fúvószenekari és Mazsorett Találkozó	augusztus
• Kulturális Örökség Napjai	szeptember
• Várpalotai Ifjúsági Nap	szeptember
• Szent Mihály napi rendezvény	szeptember
• Idősek Világnapja	október
• Krúdy megemlékezések	október
• Advent	november vége-december 24.

13.2 A közművelődés jogszabályi háttere

A közművelődési koncepció készítésénél figyelembe vett, valamint a közművelődési feladatellátást meghatározó jogszabályok:

- A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény
- Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény
- A helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről szóló 1991. évi XX. törvény
- A Nemzeti Kulturális Alapról szóló 1993. évi XXIII. törvény
- Az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény
- A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény
- Az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény
- A kulturális szakemberek szervezett képzési rendszeréről, követelményeiről és a képzés finanszírozásáról szóló 1/2000. (I.14.) NKÖM rendelet
- Várpalota Város Önkormányzatának 21/2010 (V.31.) számú közművelődési rendelete

13.3 Közművelődési munkaterv